

Sotaherroja, torppareita ja huonomaineisia naisia

Von Qvanten-suvun vaiheista 1

Von Qvanten-suku on lähtöisin Liivinmaalta, josta se on tullut Suomeen 1600-luvun alussa. Suku on aateloitu ja merkitty Ruotsin ritarihuoneeseen vuonna 1650. Von Qvanteneiden keskeistä asuinalueita on ollut menneinä vuosisatoina Tampereen itäpuoleinen alue, Kuhmalahti, Sahalahti, Pälkäne ja Kangasala. Varsinaisen suvun päätilan, Sahalahden Haapaniemen kartanon, lisäksi suvun haltuun joutui myös Sahalahden Haapasaaren Noksiainen (silloista Kuhmalahtea). Haapaniemen von Qvantenit säilyttivät pitkään sosiaalisen asemansa, mutta sitä vastoin Haapasaarta hallinneen sukuhaaran vaiheet ovat kertomus vähittäisestä yhteiskunnallisesta, taloudellisesta ja moraalisesta rappiosta.

Tämä aatelissuku on hyvä esimerkki elämän vaiheiltaan värikkästä ja tarunhoitoisesta suvusta, joka on sukututkijalle monin tavoin mielenkiintoinen. Von Qvanteneiden vaiheista löytyy melko paljon tietoa, sillä he ovat kärkeineet paljon, etupäässä suvun kesken perinnöistä. Ammatiltaan he ovat olleet 1800-luvulle saakka pääasiassa sotilaita ja kotipitäjässään Sahalahdella he ovat kuuluneet pitäjän harvalukuisen säätyläistöön. Erilaisten asiakirjojen lisäksi heistä on säilynyt myös perimätietoa.

Haapaniemen herrat 2

Sahalahden Haapaniemeen oli syntynyt yhdistämällä kylän kuusi taloa suurtilaksi jo ennen kylän joutumista liivinmaalaisen Jost von Qvantenin haltuun. Haapaniemen talo oli niin suuri, että sen oli varustettava peräti kaksi ratsumiestä sotaan. Millä tavoin Qvanten sai tämän tilan sukuoikeudet sen entisillä haltijoilta, ei ole tiedossa.³ Vuonna 1647 Haapaniemen tila, sekä osa Haapasaaren kylää kuitenkin lahjoitettiin von Qvantenille ja

Haapaniemi mainitaan v.1654 hänen säterikseen. Qvantenin hallitessa kartanoa, se laajeni vielä 1660-luvulla osalla Moltsian kylää (ks. perimätieto). Jost von Qvantenille lahjoitettiin v 1647 myös Pälkäneen Sappeesta kolme taloa, mutta nämä peruutettiin v. 1682.⁴ 1700-luvun puolivälissä Haapaniemen herrat hallitsivat myös osaa Sahalahden Keljon kylästä, sekä saman pitäjän Kärkkään kylää.⁵

Jost von Qvantenin v. 1667 tapahtuneen kuoleman jälkeen tilaa hallitsi hänen leskensä Eva Magdalena Richter. Aviopuolisoilla oli kaksi poikaa ja yksi tytär. Omaisuus jaettiin siten, että vanhin pojista, majuri Henrik Johan von Qvanten sai Haapaniemen ja nuorin ratsumestari Gustaf Adam von Qvanten Haapasaaren kylään perustetun Noksiainen säterin.

Isossa reduktiossa myös Haapaniemi peruutettiin veronalaiseksi. Suku sai pidettyä päätilan itsellään ryhdyttyään pitämään ratsumiestä ja näin tilasta muodostettiin säteriratsutila ja se sai pitää jatkuvasti tämän maanluonnon.⁶

Isovihan aikaan Haapaniemen isäntäväki oli paossa ja palattuaan sitä kohtasi rappeutunut ja hävitetty kartano. Katot ja osa seinistäkin olivat mädäntyneet, savupiiput olivat kaatuneet ja osa rakennuksista poltettu. Pellot olivat jopa osittain metsittyneet ja talosta ryöstetty kaikki irti lähtevä. Kahdeksan vuoden hävitys ja hoidon puute olivat pahasti rappioittaneet tilan.

Talon isäntä majuri Henrik Johan von Qvanten kaatui sodan aikana Pultavan taistelussa v.1709. Taloa piti hänen jälkeensä leski Anna Helena Ramsay. Vuodesta 1733 tilan omistajaksi on merkitty heidän poikansa kapteeni Fredrik von Qvanten. Hän hukkuu Tukholmassa v. 1743. Perikunnan hallittua kartanoa hetken aikaa sen omistajaksi tuli edellisen poika, luutnantti Henrik Adolf von Qvanten. Hänen komeasta ja kalliista elämästään on kansan suussa jäänyt elämään tari-

noita. Jotakin todellisuuspohjaakin näillä tarinoilla näyttää olevan. Koska tuhlailevainen elämä pakotti hänet myymään tiluksiaan ja kiinnittämään lainoja päätilaan. Hänen tyttärensä Elisabet Frederika von Qvanten avioitui Vääksyn kartanon isännän Klas Ugglan kanssa.⁷ Qvantenien historia Haapaniemessä päättyi lopulta pakkohuutokauppaan.

Vielä tämän vuosisadan alussa Haapaniemi oli todellinen suurtila, käsittäen n. 600 ha maata. Tila säilyi von Qvanteneiden omistuksessa 1700-luvun lopulle asti. Tämän jälkeen kartanoa ovat omistaneet Segerstedt ja Lange-suvut. Vuonna 1850 tila siirtyi talonpoikaiseen omistukseen Simo Joosepinpoika Ivarin ostaessa tilan. Vuonna 1886 tila sai uuden omistajasuvun Vesilahdelta. Juho Eevert Haapaniemen. Vuonna 1935 tila siirtyi hänen vavyilleen, Aukusti Vihtori Heikkilälle, jolla suvulla tila on vielä nykyisinkin.⁸

Sahalahden mahtimies Jost von Qvanten

Kirkkoherroja ja kappalaisia valitessaan piispan ja tuomiokapitulin nimitysoikeutta rajoitti aikanaan kuninkaallisen vallan lisäksi ns. patronaatio-oikeus. Tähän oikeuteen sisältyi paikallisten aateliemiesten ainakin osittain määräävä asema kirkollisissa nimityksissä. Jos seurakunnassa oli vain yksi mahtava aatelinen, oli hänellä täydellinen patronaatio-oikeus. Kirkkoherrat ja kappalaiset pääsivät virkaan vain hänen armostaan ja suosiostaan. Joko täydellinen patronaatio-oikeus tai merkittävä sananvalta papinvaaleissa oli aatelisilla Hämeessä 1600-luvun lopulla ainakin kahdeksassa emäseurakunnassa. Heihin kuuluivat myös Sahalahden Haapaniemen von Qvantenit.⁹

Haapaniemen isäntä Jost von Qvanten katsoi täten pitäjän johtomiehenä hänellä olevan vallan yli papiston. Hän joutuikin riitoihin Sahalahden kirkkoherran kanssa. Ankaran riidan seurauksena kirkkoherra Reuter kirosi von Qvantenin jumalanpalveluksen aikana saarnastuolista. Tämän takia von Qvanten suuntasikin kirkkomatkansa myöhemmin Pälkäneelle. Haapaniemen kotipapiksi määrättiin v. 1659 Pälkäneen pitäjänapulainen Paulus Collinius.¹⁰

Jost von Qvanten oli tarkka arvostaan ja hän pitikin tiukasti kiinni ensimmäisestä sijastaan kirkossa. Saarioisten muodostuttua kartanoksi saivat myös tämän tilan isännät käydä istumaan Haapaniemen väen kanssa ensimmäiseen penkkiriviin.¹¹

Jost von Qvanten sai v. 1647 lahjoitusmaikseen myös Haapasaaren kylän. Kahdesta Haapasaaren kylän tilasta muodostettiin Noksioisten eli Qvantensbergin säteri. Näiden tilojen siirtyminen talonpojilta von Qvanteneille tapahtui todennäköisesti jonkin asteisen huijauksen seurauksena. Ilmeisesti hän oli hankkinut sukuoikeudet itselleen talollisten jouduttua verorästeihin.

Isossa reduktiossa koko Haapasaaren kylä peruttiin v.1683, mutta von Qvantenit saivat sen pysymään hallussaan ratsupalvelusta vastaan. Noksioisista muodostettiin yhdessä Aakkulan tilan kanssa säteriratsutila, siten että kumpikin talo pysyi maakirjoissa omana numeronaan.

Toisin kuin Haapaniemen isäntäväki jäivät Noksioisten omistajat kotimaahan isonvihan ajaksi. Venäläiset veivät kartanon isännän, ratsumestari Gustaf Adam von Qvantenin Hämeenlinnaan vangikseen, jossa he pitivät häntä kaikkiaan kahdenkymmenen viikon ajan vuosina 1715 ja 1716.

Siitä huolimatta, että ratsumestari von Qvanten eli vielä vuoteen 1727, hänen poikansa, tykistön luutnantti Claes von Qvanten nimitti itseään Noksioisten kartanon omistajaksi jo heti isonvihan jälkeen. Claes von Qvantenilla oli kahdesta avioliitostaan yhteensä 14 lasta.

Gustaf Adam von Qvantenin kolmesta naimisiin menneestä tyttärestä kaksi solmi vastoin lakia avioliiton aatelittoman kanssa (Laki kielsi tämän vuoteen 1723). Yhdellä sisaruksista oli avioton lapsi kartanon rengin kanssa ja yksi sisaruksista mainitaan vähämieliseksi.

Claes von Qvanten vuokrasi kartanonsa v.1762 viideksi vuodeksi kersantti Magnus Höbergille. Vuokralainen ja vuokraaja joutuivat kuitenkin jonkin ajan kuluttua riitaan keskenään. Riitaa puitiin myös käräjillä. Höberg oli haastanut vuokranantajansa käräjille ensin torpparien yllyttämisestä ja sitten siitä, että von Qvanten esti häntä hoitamasta tilaa. Oikeudessa tuotiin esille väite, että Höberg olisi ”väkevillä juomilla vietelty” von Qvantenin allekirjoittamaan vuokrasopimuksen, jossa oli alempi vuokrasumma kuin vuokrasopimuksen konseptissa. Kuultuaan tämän Höberg pelästyi ja luopuikin haasteestaan kesken asian käsittelyn.

Claes von Qvantenin pojista kaksi seurasi isäänsä sotilasuralla, vanhin pojista Gustaf Adam oli kersantti ja nuorempi Otto Ludvig kornetti, kolmannen jäädessä täysin vaille koulutusta. Pojista Otto Ludvig ja nuorin, opintoja vaille jäänyt Karl

Adolf avioituivat molemmat aatelittomien kanssa. Claes von Qvantenin viidestä tyttärestä vain yksi, Elisabeth Helena, oli naimisissa aatelismiehen kanssa. Hänen miehensä, Karl Johan von Hausen oli sotilaskirjuri ja kuului sukuun, jota ei oltu merkitty ritarihuoneeseen. Tyttäristä kaksi avioitui kersanttien kanssa ja nuorin Hedvig Margareta synnytti kolme aviotonta lasta. Lopulta kahden lapsen isä, Iisakki Heikinpoika avioitui hänen kanssaan. Viides tytär tuomittiin lapsenmurhasta v. 1763 ja hän kuoli seuraavana vuonna.

Claes von Qvanten pyrki laajentamaan omaisuuttaan. Hänen omistuksessaan olivat myös Sahalahden Haapasaaressa Eskola ja Hiirikkala, sekä Kangasalan Sarsan Markkula.

Noksioisten herra, luutnantti Claes von Qvanten omisti 1750-luvulla myös Kangasalan Toosilan kartanon. V. 1763 tila joutui hänen serkkunsa Vääksyn kartanon isännän, Gustaf Lorentz Ugglan haltuun. Tila joutui Ugglan tyttären hallintaan vuosikymmenen lopulla. Tällöin tästä syrjäisestä lampuotien hallitsemasta tilasta muodostui vaatimaton kartano, jossa omistajat itse asuivat. Kartanosta käytiin sukulaisten kesken vuosia kestänyt riita, kenelle tila lopulta kuuluisi.¹³

Koska Noksioinen oli alaltaan pieni ja jakajia oli monta, olisi toisten osuuksien lunastaminen ollut ylivoimaista. Tämän vuoksi ryhtyivät vanhemmat jakamaan tilaa lastensa kesken jo eläessään. Jako synnytti kuitenkin riitoja perillisten kesken, joita ratkottiin lopulta oikeudessa. Kartanossa kävivät lopulta kaikki taistelua toisiaan vastaan.¹⁴

Olosuhteiden pakosta rahvaan tasolle

Viimeisenä suvun edustajana Noksioisten kartanoa omisti Otto Ludvig von Qvanten. Hänet vihittiin emännöitsijänsä Anna Feirichin kanssa v. 1767. Heillä oli jo ennestään avioton poika. Tämänkin perheen vaiheet olivat hyvin värikkäät. Eino Jutikkalan mukaan edellä mainitun poika, Clas Henrik, ei ollut saanut vanhemmiltaan ruokaa, vaan oli joutunut etsimään sitä kulkien ympärillä pitäjän herrasväkien luona. Hän kohosi myöhemmin luutnantiksi. Hänet pantiin pian kuitenkin holhouksen alaiseksi epäsuunnollisen elämänsä vuoksi. Hänen sisarensa Johanna synnytti aviottoman lapsen, veljestä Carl Adolfista tuli torppari, jolla oli jo ennen vihkimistä kaksi aviotonta lasta. Yksi hänen tyttäristään asui myöhemmin Vaasassa, missä hän päästyään hospitalista eli tullin ulkopuolella aviottoman lapsensa kanssa.

Yrjö Blomstedin mukaan suoranainen aleneva säätykierto oli aatelissukujen piirissä harvinainen Hämeessä vielä 1700-luvulla. Tällaisia sukuja oli kuitenkin joitakin, kuten Hattulan Spåret ja Sahalahden Noksioisten von Qvantenit. Säätykierron Hämeen aatelisten parissa antavat viitteitä oheiset Blomstedin laskelmat Hämeessä vuosina 1720-1810 aatelisten solmimista avioliitoista. Luettelosta puuttuvat hämäläisten aatelismiesten Hämeen ulkopuolelta hakemat vaimot. Puutteita saattaa olla myös vihittyjen luettelossa esiintyvien aukkojen vuoksi.¹⁵

Taulukko: Hämeen aatelisten solmimat avioliitot vuosina 1720-1810

	Molemmat aatelisia	Toinen aatelinen, toinen säätyläinen	Muu
1720-30	12	11	-
1731-40	11	11	-
1741-50	11	21	2
1751-60	21	24	1
1761-70	18	40	4
1771-80	11	30	2
1781-90	12	38	1
1790-1800	21	32	1
1801-10	21	29	5

Kuten olemme voineet todeta, von Qvanten-suvun vaiheet kattavat laajasti elämän kirjon aina kirkon ensimmäisissä penkeissä istuvista kartanon herroista kulkureihin ja huonomaineisiin naisiin saakka. Eino Jutikkala pitää syynä Noksioista hallinneen sukuhaaran taloudelliseen rappeutumiseen vaatimattomia ja huonopalkkaisia toimia, pientä ja syrjäistä maatilaa, sekä suuria perheitä ja alituisia oikeudenkäyntejä.¹⁶

Kartanoherrat jäivät elämään tarinoina kansan suussa

Von Qvanteneiden värikäs ja talonpoikien silmissä mahtava elämä jäi kansan suussa elämään monenlaisina tarinoina.

"Mutta jos oli Saarijoisilla iso herra nih Haapaniämen kartanossa Sahalahlella siällä se vast oli oikeen kupilas (=mahtimies). Se istu kirkossakin etupenkkiä ja Saarijoisteh herra vasta toistapenkkiä. Seuli sotaherra ja riimuurari (=vapaa-muurari) ja sen nimi oli Vanthe (von Qvanten). Sill oli ihmisen nahhaasta tehnyt vaatteet jotka se pani ylönsäk (=ylleen) kun se meni Tokholmiir riimuurarien kokoukseej ja kun seuli reisulla oli sillä aljo (=kesy) karhu vänttimiehenä (ajuri,

kuskina) ja kaks orista (=oritta) elessä. Solassa sill oli olluk kukko aina muvassa (=mukana), seuli seisonus sotaorriin selläässä kultakäälyllä (=kultakäädyillä) satulassa kiinnij ja jos se tap-peluva alleettaissa laulo nin se tiäsi voittoo. Sill oli monta muutakin talloo Sahalahlella, mutta kun se piti kerran yhlet isot kestit Tokholmissa ne makso nim paljo että sen oli myytävä Piättilär relssi (=rälssitila).

Sitte se rupes isottelleen (=haluamaan, vaati-maan) koko Molttijan kyllää, jok on ihah Haapaniämev viäressä. Kun se sitä usseemman kerran tillasi (=vaati, kärtti), olis akumänttitalojeh (=rälssien aputilojen) haltijat myyneekkim maansa, mutta Arrar rysthollin (=rusthollin) isäntä sano, ettei häm myyt talloonsa herrolle eikä mustolaisille; jonsei olis itellä poikija kenkkäis (=lahjoittaisi) sej jollekin sukulaispoijjaalle.

Kunnei se Vantte saanu ostolla Molttijan kyllää ittelleen nin se omil lupinsas siirsi rajajpyykit ja alko väkivallalla asuva issoo ossaa Molttijan kyläm perlost aja niitystä Kylän isännät valittivat maaryävämäisistä kiihlakuntaaj ja Turruuh ho veräütiim (=hovioukuteen) mutta kun sei auttanu antovot ne Sahalahlen senaikasellep papiller rahhaa ja se meni Ruuttiin kuninkaan tykö vali-tuskirjaa viämäh. Kunikaalta tulikin käsky että pykip pittää pantamaan takasiv vanhaam paikkaansa. Mutta kum maamittari tuli niitä reilaan (=kunnostamaan, järjestämään) ei se pannukkan niitä entiselleem muuta sillälaila että Haapaniämen pualetlej jäi viäkikim paljo Molttijam maata. Saatiim sitä sentän takasi aika pitkä ja levvee kaikalej (= kaitale) ja sitä takasis saatuva maata kuttutaan nyh hovinsarraaks. ¹⁷

Haapaniemen isännästä kerrotaan myös, että "se huusi kur ryssät hyökkäs suomalaistem päällen että ammukkaa pojjaat ja hurrakkaa pojjaat - kyllä ryssä paska pakenee!" - Se käytti "paska" sanna aina semmosena sivusanana puhujessa. Ja ryssiem päälikkö kannusti hevostaan tätä Haapaniämen everistiä kohlen, ja kun se pääsi likel-len nin Haapaniämen everisti veti miakan tupes-taaj ja ryssäm pää oli oitis halki kur räättikkä". ¹⁸

Suku on vaikuttanut myös Pälkäneellä ja Mäntsälässä

Suku on vaikuttanut myös Pälkäneellä, jossa von Qvantenit omistivat viime vuosisadalla Kollolan tilan. He kuuluivat tuolloin pitäjän varakkaimpien talollisten joukkoon. Vuoden 1892 äänilistan mukaan Elis Waldensilla oli 268 ääntä Kankaisten

Bomannilla 116, Harhalan Lydia Carpelanilla 60, Kollolan Maria von Qvantenilla 54 ja kirkkoherra Julius Roschierilla 47. Varakkaimpienkin talonpoikien äänet olivat tuolloin huomattavasti alle edellämäinittujen, vain 11-33 ääntä. ¹⁹

Edellä mainittu Martia von Qvanten on viimeinen sukunsa jäsenistä, joka oli haudattu ns. vanhalla hautausmaalla sijaitsevaan suvun hautakap-peliin.

Pälkäneen kirkkoherra Aspegrenin tytär Maria avioitui kruununnimismies Engelbert Emanuel von Qvantenin kanssa.

Myöhemmin Qvantenit tulevat tunnetuiksi herännäisyyden piirissä. Pälkäneen Vesikansan suutariksi kutsuttu Gustaf von Qvanten oli naimisissa herätysaarnaaja Ferikki Humalojan tyttären Marian kanssa. Heidän poikansa, herastuomari Erik von Qvanten, oli samalla suvun viimeinen miespuolinen jäsen Sahalahdella. Hän kuoli v. 1952. Hän omisti Partalan talon Iolan kylässä. Viimeisenä suvun jäsenistä saatettiin Sahalahdella hautaan v. 1966 hänen tyttärensä Eeli von Qvanten. ²⁰

Von Qvateneille kuului aikanaan myös Mäntsälän Nummisten kylässä Ylikartano (Andersberg) 1800-luvun puolivälistä vuoteen 1916. Ylikartanon mailla sijaitsee harvinainen yksityinen hautausmaa, jossa on Von Qvanteiden ja Mustakallioiden sukuhaudat. Tarinoiden mukaan von Qvantenin haamu kummitelee edelleenkin kartanon päärakennuksen ullakolla. ²¹

Sittemmin suku on siirtynyt kokonaisuudessaan Ruotsiin. Ruotsin vuoden 1989 aateliskalenterin mukaan nimenkantajia oli tuolloin alle kymmen henkeä. ²²

Emil von Qvanten sukunsa entisillä asuinsijoilla

Kangasalan maine kauneudestaan kuuluna kunnan perustuu perustuu paljolti viime vuosisadan ja tämän vuosisadan alun matkailijoiden, taiteilijoiden ja valokuvaajien luomaan kuvaan kunnasta. Yksi ensimmäisiä Kangasalan maisemia ylistä-neitä oli runoilija Emil von Qvanten (s. 1827 Pori k. 1903 San Remossa Italiassa) Hän oli runoilija, sanomalehtimies, itsenäisyysmies ja Suomen laulun kirjoittaja. Lisäksi hän oli Ruotsin sanomalehtimiesliiton perustaja. Hän opiskeli sukunsa perinteiden mukaisesti aluksi kadettikoulussa, mutta jätti nämä opinnot kesken. ²³

Von Qvantenin "Kirjeitä rnaaseudlta" julkaistiin Helsingfors Tidningar-lehden kolmessa syysnu-

merossa v. 1847. Tämä Kangasala-kuvaus oli ajan parasta matkailumainontaa. Hänen kuvauksensa ovat varmaan kauneinta, mitä Hämeen ja Kangasalan luonnosta on milloinkaan kirjoitettu toteaa Paavo Virkkunen Agathon Meurmanin elämäkerassa.²⁴ Päätänkin esitelämäni tähän hämäläisen maiseman ylistykseen.

*".. Niin, kun näkee kaiken tämän, täytyy levollisimmankin sydämen paisua ja tuntea, että tämä on kaunista. Näköalassa on jotain niin hiljaista ja yksinäistä, silti olematta synkkää. Käen valittelu tai lehmänkellon hiljainen kalke kuuluvat siihen ikäänkun itsestään..."*²⁵

*"Säteilevä, sanomattoman ihanana iltana kuljimme auringonlaskussa hitaasti tämän kuuluisan harjun seljännettä pitkin. Lempeä, tuoksuva kesäilma, palavat purppurapilvet jotka räikeästi loistivat sinitäyteistä taivaanlakea vasten, jokin - en tiedä mikä - täytti sieluni tuhansin välkkyvin ajatuksin ja kuvin. Puut, joiden vihreäin oksien lävitse minä silloin tällöin saatoin alhaalla kaukana havaita kullan ja sinen pilkahduksia, näyttivät mimusta vain esiripulta, joka silmänräpäyksessä poistuisi ja paljastaisi jotain sanomattoman tenhoisaa yhtäkkiä silmiäni eteen. ... Äärettömiin laajeneva taulu maata ja vettä siinsi kummallakin puolen tuolla alhaalla kesäyön mystillisessä, enenevässä, lempeässä hämärässä, kunnes kaikki jälleen hävisi ikään kuin vieno näky. Tie kaartui alaspäin sivuutti kirkon ja jatkui pitkin tummansinisen, kuolemanhiljaisen, pienen Ukin rantaa. Kuu, jonka valo nyt vasta alkoi levitä, oli juuri laskeutunut sen syvyysiin, ottaakseen yön hiljaisessa hiljaisessa yksinäisyydessä kylvyn, kummin-kin sitä ennen heitettyään Vesijärveen pitkän hopeajuovan."*²⁶

Lähdeviitteet:

1. Tiedot suvun jäsenistä perustuvat pääosin Gustaf Elgenstiernan teoksessa Svenska Adelns Ättartavlor VI (Stocholm 1931) olevaan tutkimukseen von Qvanten-suvusta, s. 94-101.
2. Jutikkala Eino, Kartanot ja lahjoitusmaat - Längelmäveden seudun historia II, Sahalahden historia II (Hämeenlinna 1954) s. 46-53, 57.
3. Ks. myös Jutikkala Eino, Väestö ja yhteiskunta - Hämeen historia II:1 (Hämeenlinna 1957) s. 275-276.

4. Koukkula Tuomo, Pälkäneen historia 1500-luvulta 1860-luvulle - Pälkäneen historia I (Vammala 1972) s. 263.
5. Poppius Liisa, Talot ja isännät - Längelmäveden seudun historia II, Sahalahden historia II (Hämeenlinna 1954) s. 134, 136, 137.
6. Ks. myös Jutikkala Eino, Maanomistus ja väestöryhmät - Längelmäveden seudun historia I, Sahalahden historia I (1949) s. 265.
7. Klas Ugglala oli Vääksyn isäntänä vuosina 1766 - 1784, jonka jälkeen hänen leskensä hallitsi kartanoa vuoteen 1795. (Jutikkala 1954 Kangasalan historia II s. 70).
8. Suomen kartanot ja suurtilat III (toim. Eino Jutikkala & Gabriel Nikander, Helsinki 1945), s. 227-228; Arra Lauri, Tarua ja historiaa - Kotikunnan Joulu 1967.
9. Blomstedt Yrjö, Kirkko ja koulu - Hämeen historia II:2 (Hämeenlinna 1960) s. 377.
10. Koukkula s. 536.
11. Jutikkala 1954 Sahalahden historia II s. 47; Kuuliala Viljo-Kustaa, Seurakunta - Längelmäveden seudun historia II, Sahalahden historia II (Hämeenlinna 1954) s. 88.
12. Jutikkala 1954 Sahalahden historia II s. 57-65.
13. Ks. Jutikkala Eino, Lahjoitusmaat ja kartanot - Längelmäveden seudun historia II, Kangasalan historia II (Hämeenlinna 1954) s. 109-111.
14. Ks. tarkemmin Jutikkala 1954 Sahalahden historia II s. 60-63. Claes von Qvanten riiteli myös torppareidensa kanssa (Jutikkala 1949 s. 309, 317). Samoin Haapaniemen Qvantenit riitelivät torppareidensa kanssa 1770-luvulla (Jutikkala 1949 s. 308).
15. Blomstedt Yrjö, Hämmäläisyhteiskunta isostavihasta nälkävuosiin - Hämeen historia III:2 (Hämeenlinna 1976) s. 90.
16. Ks. myös Carpelan Tor, Också en arftlighet. Ett bidrag till ätten von Qvanten historia. Suomen Sukututkimusseuran vuosikirja s. 152-155.

17. Vanhan kansankirja (Porvoo 1985) s. 481-482.
Kertomus löytyy myös teoksesta: Suomen kansan murrekirja, Länsimurteet (Sanakirja-säätiön toim. III, Porvoo 1953) s. 193-194.
Ks. myös Arra Lauri, Tarua ja historiaa - Kotikunnan Joulu 1967.
18. Virtaranta Pentti, Hämeen kansa muistelee (Helsinki 1950) s. 239.
19. Äänimäärä oli suoraan suhteessa varallisuuden ja manttaalimäärään. Vuorensola Hannu, Pälkäneen historia II (Jyväskylä 1988) s. 142.
20. Vuorensola s. 243, 260-261; Sahalahden hautausmaa. Maria von Qvantenista (s. 1835) ja Sahalahden herännäisyydestä ks. J. W. Wallinheimo, Kuvauksia muutamain Keski-Hämeen seurakuntain uskonnollisiveellisistä oloista. Eripainos Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran pöytäkirjoista VIII ja IX osasta (Jyväskylä 1910) s. 239. Finlands Ridderskaps och adels Kalender 1938 (Helsingfors 1937) s. 315-316.
21. Niinimäki Markku, Numminen kylä kartanoiden keskellä - Keski-Uusimaa 01.07.1990; Suomen maatilat I Uusimaa (toim. Felix Jonasson, Akseli Kivialho ja K. Kivialho, Porvoo 1931) palsta 685-686.
22. Sveriges ridderskap och adels kalender 1989 (Stockholm 1988) s. 438.
23. Heikinheimo Ilmari, Suomen elämäkerrasto (Porvoo 1955) s. 599; Kansallinen elämäkerrasto IV (Porvoo 1932) s. 409-412; Raitio Raine, Kesäpäivä Kangasalla. Entisaikojen Kangasala taiteilijoiden, valokuvaajien ja matkailijoiden silmin. Jyväskylä 1997.
24. Virkkunen Paavo, Agathon Meurman. Henkilö ja elämäntyö I 1826-1855 (Helsinki 1935) s. 304.
25. Juvonen Kirsti, Järvi, kuu ja karjankello..., Erään Kangasalla vietetyn kesän muisto - Kangasalan Joulu 1970.
26. Käännös teoksesta Suomenmaa 3 (toim. Tarmio, Papunen & Korpela, Porvoo 1970).

Seuraavalla sivulla Haapaniemen ja Noksoisten von Qvantenien sukutaulu.

Haapaniemi

Noksioinen

Jost Qvant aateloitu 1650 nimellä von Qvanten
majuri Sahalahden Haapaniemi, 1608 - 1667

Henrik Johan
1651 - 1709
majuri

Gustaf Adam
1653 - 1727
ratsumestari

Feredrik
1699 - 1743, kapteeni

Margareta Magdalena
1681 - 1762, Sorolan
kartanon emäntä Kangasala

Claes
1695 - 1770, luutnantti
omisti myös Kangasalan
Toosilan kartanon

Henrik Adolf
1740 - 1805, luutnantti

Elisabet Fredrika
1744 - 1799
Vääksyn kartanon
emäntä Kangasalla

Otto Ludvig
1733 - 1787,
kornetti

Carl Adolf
1749 - 1818,
torppari

Jost Joakim Fredrik Adolf
1771 - 1822,
luutnantti

Claes Henrik
1766 - 1833
luutnantti

Henrik
1789 - 1833,
torppari

Johan Edvard
1795 - 1844,
kapteeni

Carl William
1801 - 1861,
luutnantti, postimestari

Engelbert Emanuel
1807 - 1855,
nimismies
Pälkäne Kollola

Gustaf
1833 - 1903,
pitäjän suutari
Pälkäne

Emil
1827 - 1903,
runoilija,
sanomalehti-
mies

Edvard Olivier
1833 - 1902,
eversti

Fredrik Vilhelm Hugo
1834 - 1915
maanviljelijä Mäntsälä
Ylikartano

Erik
1862 - 1952
herastuomari
Sahalahti

Louise Josefine
1881 -

Jost Wilhelm Hugo
1867 - 1916
maanviljelijä

Eeli Aleksandra
1899 - 1966